

– джерела відмінного смаку (дегустаційна оцінка 8-9 балів): ‘Сіянець Краснощогокого’, ‘Наdejда’, ‘Колгоспний’, ‘Іскра’, ‘Олімп’, ‘Фелбс’, ‘Київський красень’, ‘Кримський Амур’;

– джерела урожайності: ‘Ветеран Севастополя’ (18,0 т/га), ‘Присадибний’ (16,5), ‘Молдавський ювілейний’ (16,0), ‘Перуд’ (15,7);

– джерела великоплідності: ‘Колгоспний’ (69,5 г), ‘Мелітопольський чорний’ (56,2), ‘Київський красень’ (55,9).

Важливим показником, при використанні плодів абрикосу в якості сировини для технічної переробки, є відносна маса кісточки. З відносно малою масою кісточки виділено зразки (4,6-4,7 г): ‘Ялтинський пасинок’, ‘Колгоспний’, ‘Молдавський олімпієць’, ‘Перуд’.

Виділені джерела господарсько-цінних ознак абрикосу доцільно залучати до селекційного процесу.

УДК 582.998.1: 635.92:58.006

Машковська С.П.^{*}, Мариненко Н.І.¹ Якубенко Н.Б.²

¹Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України, вул. Тімірязєвська, 1, м. Київ, 010141, Україна

²Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Генерала Родимцева, 15, м. Київ, 03041, Україна

*e-mail: mashkovska@ukr.net

ІНТРОДУКЦІЙНА ОЦІНКА СОРТІВ ЧОРНОБРИВЦІВ (*Tagetes* L.) В НАЦІОНАЛЬНОМУ БОТАНІЧНОМУ САДУ ІМ. М.М. ГРИШКА НАН УКРАЇНИ

Одним із шляхів розширення асортименту квітниково-декоративних рослин в озеленювальних комплексах сучасного містобудування є впровадження перспективних новоінтродукованих сортів. У зв'язку з цим нами проведено інтродукційну оцінку 76 сортів чорнобривців (*Tagetes* L.) колекції Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України (НБС). Робота проводилась за загальноприйнятими методиками оцінки декоративних (100-бальна шкала) та господарсько-біологічних (50-бальна шкала) ознак на ділянках НБС у 2003-2017 рр.

Оцінюючи декоративні ознаки сортів, нами проаналізовано забарвлення суцвіть відповідно до Міжнародної еталонної шкали кольорів та виділено групи одно- і двоколірних. Серед одноколірних - 1) White group, 2) Yellow group, 3) Orange group, 4) Yellow -orange group. Серед двоколірних встановлено комбінації таких груп кольорів в одному сорті: 1) Greyd- red group і Yellow-orange group, 2) Orange group і Red group, 3) Orange-red і Orange group, 4) Orange-red і Yellow group, 5) Red group і Yellow-orange group; 6) Yellow -orange group і Greyd-purple group, 7) Yellow -orange group і Orange-red group. При оцінці сорту враховували яскравість, чистоту і насиченість забарвлення, стійкість забарвлення. Найвищу оцінку за цією ознакою отримали одноколірні сорти із Yellow

group і Orange group. За махровістю суцвіть виділено 40 сортів з махровими, 15 - з напівмахровими, 21 - з простими суцвіттями. На основі вивченої нами амплітуди мінливості діаметра суцвіття виділено 21 крупноквіткових (діаметр суцвіття більше 8 см), 44 середньоквіткових (діаметр суцвіття 5 – 7 см), 11 дрібноквіткових (діаметр суцвіття менше 5 см) сортів. Розмір суцвіть не повинен істотно впливати на оцінку сорту, так як є сорти високодекоративні з дрібними суцвіттями ('Boy Boy', 'Lemonnaya Kaplia', 'Petit Yellow', 'Zolotoi Pryzior'), що не уступають своєю оригінальністю крупноквітковим сортам ('Chrysantha Carinatum', 'Orang Perfection') і перевершують їх за рясністю цвітіння. У відповідності, до морфометричних вимірів, виділено три групи сортів за висотою: високорослі (вищі 60 см), середньорослі (30-60 см), низькорослі (нижчі 30 см). Загальний стан рослин оцінювали за вирівняністю сорту за висотою, дружністю цвітіння, наявністю чи відсутністю випадів. На основі порівняльної сортооцінки за комплексом декоративних ознак з найвищим балом (більше 80) виділено 34 сорти.

Оцінку господарсько-біологічних ознак сортів, перспективних за декоративністю здійснювали за наступними показниками: тривалість цвітіння, продуктивність цвітіння, насіннева продуктивність та стійкість рослин з врахуванням запропонованого нами коефіцієнта значимості для кожної ознаки, який становив 2, 2, 1 і 5, відповідно.

Нами виділено три групи сортів *Tagetes*, які відрізняються часом настання цвітіння: ранньоквітучі, середньоквітучі, пізньоквітучі. Для забезпечення найдовготривалішого декоративного ефекту доцільніше використовувати в озелененні ранньо- і середньоквітучі сорти.

На основі аналізу спектру мінливості продуктивності цвітіння у сортів чорнобривців, ми розробили шкалу оцінки продуктивності цвітіння, відповідно до якої сорти оцінювали наступним чином: 301 і більше шт.суцвіть/ рослину – 5 балів, 201 - 300 шт./ рослину – 4 бали, 101 - 200 шт./ рослину – 3 бали, 51 - 100 шт./ рослину – 2 бали, до 50 шт./ рослину – 1 бал. Найбільш висока продуктивність цвітіння відмічена у 15 сортів.

Нами розроблено бальну шкалу оцінки насінневої продуктивності сортів чорнобривців, відповідно до якої насіннева продуктивність нижча, ніж 2 000 шт./ рослину оцінюється 1 бал, 2 001-10 000 шт./ рослину – 2 бали, 10 001-20 000 шт./ рослину – 3 бали, 20 001- 30 000 шт./ рослину – 4 бали, більше 30000 шт./ рослину – 5 балів.

За роки спостережень не відмічено випадків пошкодження рослин шкідниками чи хворобами. Однак у деяких сортів виявлені некротичні плями, зумовлені сонячними опіками. Оцінки таких сортів за ознакою «стійкість рослин» були знижені.

За результатами господарсько-біологічних ознак нами виділено сорти 'Aurora Red', 'Boy Boy', 'Carmen', 'Krasnaja Brokada', 'Legion Chesti', 'Lemon Drop', 'Lemon Gem', 'Orange Perfection', 'Origin Boy', 'Petit Yellow', 'Sprey Petit', 'Zolotoi Pryzior', які набрали більше 40 балів.

Таким, чином на основі інтродукційної оцінки 76 сортів *Tagetes*, нами виділено 20 найбільш перспективних сортів для впровадження в озеленення: 'Aurora Red', 'Boy Boy', 'Carmen', 'Chrysantha Carinatum', 'Citron Pine', 'Colando', 'Krasnaja Brocada', 'Lemon Drop', 'Lemon Gem', 'Legion Chesti', 'Liliput', 'Limonnaya Kaplia', 'Mamont', 'Moonligh Orange', 'Perfection', 'Origin Boy', 'Pannonia', 'Petit Yellow', 'Sprey Petit', 'Zolotoi Prysior' та встановлено специфічні особливості сортів *Tagetes* на основі диференціації за тривалістю цвітіння, висотою та забарвленням суцвіть, які будь визначальними у підборі сортів до конкретних типів квітників.

УДК 571.1

Молодченкова О.О., Рищаківа О.В., Узлякова І.В.

*Селекційно-генетичний інститут-Національний центр насіннезнавства та сортовивчення, Овідіопольська дорога, 3, м. Одеса, 65036, Україна
e-mail: olgamolod@ukr.net*

ХАРАКТЕРИСТИКА СОРТІВ ПШЕНИЦІ ЗА БІОХІМІЧНИМИ ПОКАЗНИКАМИ В ЗВ'ЯЗКУ ЗІ СТІЙКІСТЮ ДО ГРИБНИХ ПАТОГЕНІВ ТА АБІОТИЧНИХ СТРЕСОРІВ

Сучасне сільське господарство потребує прискорення процесу створення нових високопродуктивних сортів сільськогосподарських культур з підвищеною адаптивністю. На даний час це є найважливішим завданням селекції як в умовах комфортного землеробства, так і, особливо, в умовах недостатнього ресурсного забезпечення сільськогосподарського виробництва під впливом біотичних та абіотичних стресових факторів навколишнього середовища. Стійкість до грибних патогенів, посухостійкість є одними із головних чинників адаптивності озимої пшениці, які визначають ступінь реалізації потенціалу продуктивності даної культури в зонах її вирощування. Тому дослідження біохімічних параметрів, пов'язаних з формуванням механізмів стійкості рослин пшениці до інфікування збудниками грибних хвороб, посухостійкості для розробки ефективних методів добору в селекції є одним із важливих напрямків сучасної біохімії рослин. Встановлено, що рівень стійкості рослин забезпечується багатьма фізіолого-біохімічними показниками, які відповідають за збереження та перебудову метаболізму рослин в стресових умовах. У цьому важливе значення відіграють такі реакції, як утворення стресових білків, активація захисних білків та ензимів, зміни в окиснювально-відновних процесах та інш. Сучасні дослідження показали, що в формуванні біохімічних захисних реакцій рослин приймають участь лектини, протеолітичні ензими та їх інгібітори.

Метою роботи було дослідити активність аглютиніна зародків пшениці (АЗП), нейтральної протеази, інгібітора трипсину за інфікування грибовими патогенами (збудниками фузаріозу колоса, бурої іржи), актив-